

Мићо Цвијетић

ПЕВАЊЕ ПРЕМА ДАМАРИМА И РИТМУ ЖИВОТА

Небојша Лапчевић: *Берачи јолена*,
Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево, 2019.

Вишеструка су интересовања и стваралачка испољавања Небојше Лапчевића. Он је у зрелим и најплоднијим годинама у којима се већ јасно препознају креативни приноси и печати његовог креативног бића. Неоспорну људску енергију готово равномерно је распоредио у више области и за двадесетак година потврдио своје стваралачке амбиције, склоности и могућности, које нису мале и безначајне. Досад је објавио десетак жанровски разнородних дела. Више књига поезије (за одрасле и децу) и кратке прозе, а успешно се огласио и у захтевнијој прозној форми, објавивши и два пажње вредна романа, *Језеро у Телијама* и *Сценарио за Вудија Алена*. Лапчевић је такође аутор либрета за сценску кантату *Крсти свејој цара Константина* и либрета за прву крушевачку оперу *Лазарево обрејеније*. Ово потврђује разноликост његових интересовања и уметничког дара, ширину интересовања и простора којима се креће. Поред тога драгоцен је његов свестрани организациони и сваки други културни улог на ширењу багдалске стваралачке енергије у крушевачком простору и знатно шире.

У својој новој песничкој књизи *Берачи јолена*, Небојша Лапчевић се креће, као и у ранијем стваралаштву, ширим временским и духовним просторима, примењујући различите поетичке форме и моделе. Исписује *стирофе у ијасликама*, учитава различите призоре и слике, духовне и световне, у властити песнички регистар и појмовник. Фик-

сира и доводи у везу оно што ретки други примећују, асоцијативне релације и симболичне подударности; отвара видокруге, како би рекао Андрић, „за које и не слутимо да постоје”.

Од седам по обиму различитих деоница, сложене тематско-мотивске фактуре, компоновано је разуђено лирско дело, у коме су, наизглед, и асиметрични састојци логично певезани. Све се плодотворно обзнањује, преплиће и обликује, исказује снажан однос према свему, а на ненаметљив начин над свим господари рука песничког субјекта. Све се у његовој визури узајамно, понекад и муњевито, снажно дотиче или супротставља: појаве, збивања и различити феномени. Стварност коју интензивно живи и артикулише, или је, подстакнут њоме, само имагинира. Па и оно што су праоблика слике, сећања, привиђења и снови, временске и просторне даљине, реалне и оностране визије. Све се узајамно или наизменично јавља и преображава у савремене песничке одливке. Пребира и кристалише, одгонета, онеобичава и замагљује, проводи кроз решета различитих сазнања и искустава. Реч је о полицентричном певању, са више подстицајних кладенаца и исходишта, што је у основи Лапчевићеве поетике.

Асоцијативно метафорички наслов Лапчевићевог новог дела *Берачи ѿолена* актуелизује назив његове прве песничке збирке *Семе на вејру* (1999). У оба случаја песничка мисао и имагинација опседнуте су тешко ухватљивим, чији градивни или разоран учинак песничко око препознаје и наслућује. Означене природне супстанце самеравају се у односу према песничког бићу, његовој егзистенцијалној и стваралачкој комозицији или тескоби. Као пролошка, нову књигу управо отвара таква песма „Ваздух”. Она почиње дистихом: „Песник који дише ваздух, / тежак ваздух дише...” Која се тврдња у завршном делу песме преноси на амблематично и фикционално *ѿолен-ѿоље*. Имагинаријум полен-поља, па и ваздуха, може бити племенитог и креативног дејства, али да побуди нелагоду и несношљиву кијавицу. Велики румунски песник Никита Станеску, у похвали Београду, каже (наводим по сећању): „ово није ваздух за дисање/ ово је ваздух за певање”. Међутим, није он у оном политичком контексту мислио само на квалитет једног од основних елемената живота већ, у односу на његову ондашњу Румунију, на степен освојене слободе. У сличном поетичком кључу и контексту може се тумачити и разумевати и песма „Направи ваздух” Бошка Сувајџића, посвећена великој руској песникињи и страдалници Марини Цветајевој.

На уводну песму природно се наслања циклус сродног семантичког означања *Освајање ваздуха*. Лапчевић опсервира универзална искуства и људска сазнања, асоцијације на старовремено и митско; на Икарово време и лет, на илузију освајања безграничне слободе. Ветар покреће и његово емотивно биће, враћа „слике у сећање” („покреће време у

којем сам те волео”). Љубав као метафору универзалног смисла, па и властите слободе избора и стварања, налазимо и у неким другим песмама. У неукротивим мислима песника често се муњевито смеђују време и простори, призори и слике, параболчни дотицаји, као снажни импулси властитом певању и мишљењу. Појмови, ликови, ситуације и симболичне ознаке и поруке, парадигматични су ослонци и стимулатори за обликовање властите песничке творевине. Али не по матрици миметничког преобликовања, већ у препознавању сличног или његове мене у песниковом времену, креативном промишљању на проширеном пољу цивилизацијског и људског искуства. На самеравању тих релација све је варијабилно, па и феномен времена: „Између овог и оног света / више неће бити времена, / кажу, надолази нека вода / преостала од потопа”.

Све се сустиче, додирује и прожима, све је у делотворној вези, макар у творачкој свести песничког субјекта. У том смислу параболчне су ситуације у којима су се нашли неки велики писци, истраживачи људских душа, древни филозофи, музичари и научници, неименовани вајар и незнани песник са бисте, „до Слепог Песника са гулама”, који му отварају широка сазнајна поља. Преко искуства води пут и до самоспознаје („разлиставам сазнања о себи”). У времену обесмишљености свега, трага и за властитом душом: „залутао/ тражим своју душу, / а она је ту негде иза мене”. А све се прелама у песниковој души, богата синестезија осећања, духовни и душевни спектар. Док напољу пада киша, песник, поред осталог, осећа мирисе жалфије и чује „Преверове лирске капљице”. Учвршћује наук о неуништивости творачког чина: „Све што нам остаје / цивилизацијска је нит”. И да све у универзуму скрива неко око: „дубоко око / памти црте лица / памти неког ко читава/ кошнице стихова. / Он постаје наш памтивек / и спасава...”

У развијеној вишеделној песми „Орнаменти спрам светлости” (назив и циклуса песама), песник плете венац о љубави и души („материја од које је љубав саздана / по мери је осетљивих душа”), са секвенцама и блудних љубавних односа и осећања. Кад се љубави, под светлосним орнаментима, продају и купују и на неким далеким доковима („и попут огњене канце / продиру у невино срце / плена јутарњег...”). Лица и наличја савременог живота, од чијих перверзија песник прави отклон. Кад је све померено и кад лирски субјекат трага за властитим сопством. Сажима мисли о егзистенцијалном: „Очито, све је привиђење / осим студи што леди кости”. У интензивој стваралачкој комуникацији отварају се, макар као опсене, и неке друге слике. У тренуцима заводљиве, лепе самоспознаје: „Сва дивота гола, ко глад. Гле у мени, / посвуда природа буја и зелени”.

Небојша Лапчевић дубоко осећа и препознаје стварност, алегориски предочава оно што се подиже и гради, али и сулудо разграђује („Ако се кућа добро сруши“). Пробуђене националне самосвести, он апострофира националну драму, страдања, сулуда рушења и рушевине светиња, именује своју хронику о Косову, болове и несанице. И друга страшна непочинства свуда по свету. Обесмишљене слике савременог света, који сам себе урушава, о чему одлучује Велики Играч. А томе, као парадоксални контрапункт, енглеска краљица „седи крај прозора/ у бело-белој хаљини / размишљајући о поретку / дрвореда“. Несхватљиве границе суноврата. Кад све постаје трагикомична позорница. И позорница бесмисла, каква је дирљиво дочарана бела смрт маратонца Артура Такача у сметовима Копаоника. Али: „Маратонац није отрчао у смрт, / већ је само на непцима осетио свежи долазак пролећа / (...) и све предухитрио да у пролеће стигне први / и пронађу га свог расцветалог и пролећног“, лепо имагинира и ублажава трагедију песник. Симултано се јављају и слике о надама и сновима из детињства. Када је писање сакупљање речи, а песник берач племенитог полена.

У развијенијој песми „Акварелист, боје“, савремени свет је дочаран кроз слике и боје („Не постоји боја / која може обојити двадесети век...“). Сјајним лирским спектром имагинативних слика и античких симбола, песник се враћа у свет прапостања, митологије и метафизике. Свој глас означава бденијем песника, „који је умро у сну / пред ползу свитања“. Широки појмовно-симболички архетипови предочени су у циклусу *Фрајменџи керамичке табле симбола*, стављени у савремени контекст. Од библијског, хришћанског и митског, до новијег и конкретнијег, са интертекстулним акцентима. Има и призива Конфучија, Херодота, Шекспира, Фројда, Борхеса, уз вртоглаве паралеле и инверзије. И низ наглашених поетичких и аутопоетичких ознака. Као и неких завицајних духовних топоса. Фрагмента, орнамената и таблица.

Завршни циклус *Полен-поље* сублимира основну алегориску ознаку наслова књиге *Берачи полена*. Чији се и аутопоетички смисао, који се понегде исказује и у другим песмама, може повезати са завршном строфом прошле песме. А она гласи: „Песник који дише ваздух, / тежак ваздух дише... / док сриче / кључни стих, / нутрину што / лебди, / лебди полен-пољем“.

Полен је цветни плоносни прах, у овом случају метафора fine неухватљиве супстанце, која у посебном контексту алудира и на љубавно и еротско („Груди траже / топлину полена...“). Берачи полена су и берачи светлости. Песник је берач полена, пчела радилица, скупљач полена речи, па и од којих буде мука („тежак ваздух дише“). Трагање за топлином полена идентификује се и са сабирањем светлости. Са пчелама које „исписују крилама / космички хоризонт“. Полен је, као и

живот, *чаша меда* и *чаша жучи*. Као у завршној песми „Надражаји”, у којој се узноси љубав, а контрапунктирају зла света. Ипак, љубав свему превасходи, како би рекао славни српски песник и деспот. Овде већ помињана алергија од полена није ознака болести, већ поента песме, исписана на петанестак језика. Апотеоза љубави: „Алергија је име твоје, Љубави”.

Према песниковим сновима из детињства, берачи заносног пелена била су она раздрагана деца у пољу, „као деца у ваздуху”. Сасвим другачијег је асоцијативног знака песма „Небо, пепео”, посвећена Данилу Кишу, опора и горка. Али, као утеху и спас нашим душама, песник препоручује непролазне духовне твари и молитву. И живу реликвију са хиландарског зида: „Ко хоће да узбере грозд, / *Прејодобни Симеоне, моли Боја за нас!*”

Сложен је песнички појмовник Небојше Лапчевића. Архетипски и други изабрани обрасци преобликовани су у свевремено, универзално људско искуство. На томе су засновани сви његови, семантички полифони, песнички појмови, симболи и снимци. Једно се у другом огледа, вековима понавља лепота живота и трагика људска. У ововременом егзистенцијалном бесмислу и лудилу, песник трага за смислом и местом властитога људског и креативног сопства. Као песник модерног сензибилитета и неоспорне енергије, обликује своје певање према дармарима и ритму савременог живота. Сведок је драме која траје, прати како свет мрцвари глобална аждаја, „што прождире своју децу”. Стваралачки чин му изгледа као једина одбрана и могућа катарза. Лапчевићево певање, како би рекао Андрић, „потврђује дубоку трагику која се често крије у основи људског делања”.